ជីវប្រវត្តិ

របស់លោក អៀវ កើស

លោក **អៀវ កើស** មានត្រកូល **អៀវ** បិតារបស់លោកនាម **ហេង** និង មាតារបស់លោកនាម **នឹក** មានលំនៅឃុំសង្កែ ស្រុកសង្កែ ខេត្តបាត់ដំបង ។ លោក **អៀវ កើស** ប្រសូត្រក្នុងខែមករា គ.ស. ១៩០៥ ។ កាលនៅពីក្មេង លោកបានចូលទៅរៀនអក្សរនៅឯវត្តកណ្ដាល តមកបានចូលរៀន នៅឯសាលាបឋមសិក្សា ក្នុងទីរួមខេត្តបាត់ដំបងនៅ គ.ស. ១៩១៨, លោកបានប្រឡងចូលរៀន នៅអនុវិទ្យាល័យព្រះស៊ីសុវត្ថិ នៅក្នុង គ.ស. ១៩២១, ប្រឡងជាប់សញ្ញាប័ត្រនៅទីនោះ ហើយក៏បានចូលទៅរៀននៅឯសាលាសិក្សាជាន់ខ្ពស់ខាងជំនួញ នៅឯទីក្រុងហាណូយ, នៅទីនោះ លោកបានប្រឡងជាប់សញ្ញាប័ត្រខាងជំនួញនៅក្នុង គ.ស. ១៩២៧ ។

ក្រោយបានបញ្ចប់ការសិក្សា លោកបានមកធ្វើការនៅផ្ទះជំនួញ **ដឺនីប្រ៉េ** នៅឯក្រុងភ្នំពេញ ចាប់ពីខែសីហា ដល់ខែតុលា គ.ស. ១៩២៧ ។ ចេញពីនេះ លោកបានទៅធ្វើជាលេខាធិការផ្ទាល់របស់លោកចាងហ្វាងចំការកៅស៊ូនៅឯមេមត់ ចាប់ពីខែតុលា ឆ្នាំដដែល ដល់ខែមិនា គ.ស. ១៩២៨ ។ តមកលោកបានធ្វើជាសហគ្រិន (អ្នកទទួលម៉ៅការ) ក្នុងទីនោះរហូតមកដល់ គ.ស. ១៩៣៧ ។ នៅឆ្នាំនោះ លោកបានចេញពីមេមត់ ត្រឡប់ទៅធ្វើជាសហគ្រិនក្នុងក្រសួងសាធារណការខេត្តបាត់ដំបងវិញ ។

មកដល់ គ.ស. ១៩៤០ លោកបានធ្វើជាសមាជិក រួចហើយធ្វើជាលេខាធិការ នៃសភាតំណាងរាស្ត្រ (Chambre de représentant) តមក លោកបានធ្វើជាសមាជិករង នៃគណៈកម្មាការចម្រុះ ក្រុមមហាប្រឹក្សាភិបាល សំរាប់ការពារផលប្រយោជន៍ខាងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ប្រទេសឥណ្ឌូចិន ។ តមកទៀត លោកបានធ្វើជាសមាជិក នៃគណកម្មាការចម្រុះនៅអមរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ។

មកដល់ គ.ស. ១៩៤៥ លោកបានធ្វើជាឧបរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច, នៅ គ.ស. ១៩៤៦ បានធ្វើជាប្រធានរដ្ឋសភាបណ្ដោះអាសន្ន, នៅ គ.ស. ១៩៤៧ លោកបានទទួល

ជ្រើសតាំង ជាប់ឆ្នោតជាតំណាងរាស្ត្រ នៅមណ្ឌលរាជធានីភ្នំពេញ ផ្នែកទក្សិណ ហើយបានទទួលជ្រើសតាំង ជាប្រធានរដ្ឋសភា រហូតមកដល់ថ្ងៃទី ១៨ ខែកញ្ញា គ.ស. ១៩៤៩ (កាលបរិច្ឆេទរំលាយរដ្ឋសភា) ។ ក្រៅពីនេះ លោកបានទទួលធ្វើជាអគ្គលេខាធិការនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ, ជាសមាជិកគណកម្មាការវប្បធម៌, និងជាទីប្រឹក្សាអមសមាគមមិត្រសាលាបាលីទៀតផង ។ល។

លោក **អៀវ កើស** អាចរាប់បានថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ខាងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរមួយរូបដែរ ដែលលោកមានចំណេះយ៉ាងជ្រៅជ្រះ ទាំងខាងភាសាបារាំង-ខ្មែរ ទាំងខាងភាសាសៀម-បាលី-សំស្ក្រឹត ហើយនិងជាអ្នកដែលឧស្សាហ៍រិះរកហេតុផលក្នុងភាសាជាតិ ។ លោកបានចងក្រងដោយយកចិត្តទុកដាក់នូវសៀវភៅជាភាសាខ្មែរ (ការសាកល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល), លោកជាមនុស្សដំបូងនៅស្រុកខ្មែរ ដែលបានផ្តើមគំនិតរាវរករៀបចងក្រងនូវក្បួនជរលេខខ្មែរ និងការកែប្រែអក្សរំរាប់អង្គលីលេខ ដែលលោកបានធ្វើការរួមជាមួយគណកម្មាការវប្បធម៌ ។ លោកបានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ហើយយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ជារបៀបរបបប្រជាធិបតេយ្យ ជាមួយនឹងឥស្សរជនខ្មែរឯទៀតៗ មានជាអាទិ អ្នកអង្គម្ចាស់ **ស៊ីសុវត្ថិ យុត្តិវង្ស** ជាដើម ។ល។

លោក **អៀវ កើស** ជាបុគ្គលដែលចូលចិត្តគិតវែងឆ្ងាយដល់សង្គម និងប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែលលោកចង់បង្ហាញឲ្យមាតុប្រទេសរបស់លោក និងជនរួមជាតិ អំពីវិជ្ជាខាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ខាងរបបប្រជាធិបតេយ្យ ហើយនឹងខាងរបបនិតិរដ្ឋ, លោកបានខិតខំចងក្រង **សេចក្តីអធិប្បាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ** មួយច្បាប់ ដែលលោកបានសរសេរដោយយកចិត្តទុកដាក់ចង់ឲ្យជនរួមជាតិរបស់លោកអាន ឲ្យយល់ដឹងដោយងាយ នូវសេចក្តីពិស្តារអំពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ សិទ្ធិសេរីភាព និងរបបប្រជាធិប្បតេយ្យ, លោកបានសរសេរចងក្រងនូវរបៀបរបប និង បទបញ្ញាសំរាប់រដ្ឋសភាមួយចំនួន ។

នៅក្នុងវេលា ដែលលោកបានអញ្ជើញទៅធ្វើទស្សនៈកិច្ចឯប្រទេសបារាំង លោកបានស្រាវជ្រាវរកប្រមូល លក្ខន្តិកៈរបស់គណបក្សនយោបាយនានា ដែលលោកបានដកស្រង់យកមករៀបរៀងកែប្រែលក្ខន្តិកៈ របស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យជាថ្មី ។

លោក **អៀវ កើស** *អាចរាប់បានជារដ្ឋបុរសម្នាក់ នៅក្នុងចំណោមរដ្ឋបុរសរបស់ខ្មែរ ដែលមានចិត្តស្នេហាជាតិមាតុភូមិ និង គោរពព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយនឹងមានសេចក្តីស្មោះបំផុត ចំពោះគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធមនុស្សលោក ។ ដោយសារតែយល់ច្បាស់ថា សទ្ធិរបស់មនុស្សលោកមានខ្លឹមសារសំខាន់យ៉ាងនេះហើយ បានជានៅក្នុងអំឡុងដើម គ.ស. ១៩៣០ លោកហ៊ានប្តឹងជាតិបារាំងនៅកម្ពុជា ដែលបានប្រមាទលើរូបលោក ដោយសេចក្តីប្រកាន់ពណ៌សំបុរ និង ជាតិសាសន៍ លោកហ៊ានតវ៉ាទៅតុលាដែលមានបារាំងជាអ្នកត្រួតត្រា ហើយក៏ប្តឹងឈ្នះជាតិបារាំងម្នាក់នោះ ឲ្យអ្នកចុងចោទនោះទទួលសងជម្ងឺចិត្តដល់រូបលោក, ហេតុការប្តឹងប្តល់អញ្ចឹងមិនដែលមាននរណាហ៊ានសូវធ្វើទេ ជាពិសេសនៅក្នុងសម័យកាល ដែលបារាំងគេជាអាណាព្យាបាលលើប្រទេសកម្ពុជា ។*

លោក **អៀវ កើស** *ក្រោយពីកាលបរិច្ឆេទរំលាយរដ្ឋសភាមក លោកបានដង្ហែរព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ទៅធ្វើទស្សនៈកិច្ចឯប្រទេសបារាំង ហើយត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញនៅថ្ងៃទី ៥ ខែមករា គ.ស. ១៩៥០ ។ នៅក្នុងឱកាសដែលលោកអញ្ជើញមកដល់ ចំពប់លើពេល ដែលរដ្ឋាភិបាលបច្ចុប្បន្ននោះចាត់ការប្រជុំមេគណបក្សនានាក្នុងប្រទេស ដើម្បីប្រកបការកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ លោក* **អៀវ កើស** *ដែលជាតំណាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បានជំទាស់ជាដាច់ខាត មិនព្រមកែប្រែដោយមានយោបល់ថា << មានតែរដ្ឋសភាប៉ុណ្ណោះទេ ដែលមានសទ្ធិកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញបាន >> នេះជាលើកដំបូង ។ នៅពេលប្រជុំលើកក្រោយ លោកពុំបានចូលប្រជុំផងទេ គ្រាន់តែបានជូនដំណឹងដល់រដ្ឋាភិបាលថា បើរដ្ឋាភិបាលអាចអះអាង ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរថា គ្រាន់តែធ្វើជាសេចក្តីស្នើច្បាប់ទុកឲ្យរដ្ឋសភាលើកក្រោយលោកពិនិត្យ នោះទើបគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ចូលរួមប្រជុំជាមួយ ។*

សេចក្តីជំទាស់ដែលលោក **អៀវ កើស** *បានលើកឡើងនេះ បានធ្វើឲ្យមតិខាងគណបក្សនយោបាយនានានៅកាលនោះ មានការមិនសប្បាយចិត្តជាខ្លាំង ជាពិសេសខាងក្រុមនិយមលទ្ធិផ្តាច់ការ តាមបែបសក្តិភូមិជាន់ចាស់, ពួកគេបានឆ្លៀតយកឱកាសដែលលោកអញ្ជើញទៅឯប្រទេសបារាំងបាត់ ក៏ពួកគេឃុបឃិតយកចិត្តគ្នានូវគ្នា រៀបចំប្រុងនឹងកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ឲ្យបានទៅតាមបំណងរបស់ពួកគេ ដែលមិនសូវចង់ឲ្យប្រទេសជាតិ*

ប្រជាជន បានទទួលនូវសិទ្ធិសេរីភាព ទូលំទូលាយ តាមរបបប្រជាធិបតេយ្យឡើយ ។

នៅពេលព្រះអាទិត្យអស្តង្គតក្នុងថ្ងៃសៅរ៍ ទី១៤ ខែមករា គ.ស. ១៩៥០ រវាង ១០ ថ្ងៃ ក្រោយដែលបានអញ្ជើញមកដល់មាតុភូមិវិញ លោក **អៀវ កើស** *ត្រូវគេពិឃាត ដោយគ្រាប់បែកដៃ នៅទីស្នាក់ការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ លេខ ៦៦ វិថីពីកេ ក្រុងភ្នំពេញ ក្រោយបន្ទាប់ពីពេលប្រជុំគណកម្មាធិការនាយក ពិនិត្យមើលសេចក្តីកែប្រែលក្ខន្តិកៈរបស់បក្សមក ។*

គួរឲ្យអាសូរពន់ពេកណាស់! លោក **អៀវ កើស** *នៅខណៈនោះ ប្រហែលជាលោកបានជ្រាបថា ជិវិតលោកត្រូវនឹងក្ស័យរលត់ព្រោះតែនយោបាយ ទើបបានជាមុនពេលដែលលោករលត់ស្មារតី លោកបានថ្លែងប្រាប់លោក* **ង៉ែត ហៀន** *ដែលបានទទួលរងគ្រោះជាមួយគ្នានោះថា << អ្នកនយោបាយស្រុកខ្មែរ.... លេងដល់ម៉្លឹង!... ខ្ញុំមិនរស់ទេលោក ង៉ែត ហៀន!... កុំធ្វើអាឃាដតបដល់អ្នកដែលព្យាបាទខ្ញុំ >> នេះជាពាក្យចុងក្រោយរបស់ លោក* **អៀវ កើស** *។*

គេបាននាំលោកទៅមន្ទីរពេទ្យព្រះកេតុមាលា តែពុំទាន់ដល់ទៅទីនោះផង លោកក៏អស់សង្ខារតាមផ្លូវទៅ ។ លុះដល់មន្ទីរពេទ្យមួយស្របក់ គេក៏នាំសពលោកមកកាន់ភូមិចាស់របស់លោកវិញ តំកល់សពនៅទីនោះរវាងមួយអាទិត្យ ទើបដង្ហែសពលោកទៅបូជានៅឯវត្តបទុម ។ កាលនោះ មនុស្សរាប់មិនដឹងបើប៉ុន្មានម៉ឺននាក់ទេ ដែលបានមកចូលរួមក្នុងពិធីដង្ហែរសពនេះ ។

គួរឲ្យអស្ចារ្យណាស់! ក្នុងឱកាសបូជាសពលោក ស្រាប់តែមេឃមីរងងឹតខ្មួលខ្មៅមួយរំពេច ហាក់ដូចជាសំដែងឲ្យឃើញថា ទេពតាលោកក៏បានយាងមកចូលរួម ក្នុងទុក្ខព្រួយយ៉ាងធ្ងន់នេះ ហើយភ្លៀងយ៉ាងធំមហិមា កាត់ទឹកភក់ពាសពេញទីនោះ ។៚

យោងតាមឯកសារដើមរបស់លោក ម៉ិញ ណាត្រី និងកំណត់ហេតុបទសំភាសន៍អតីតសមាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ និង សេចក្តីកែសម្រួលកត់ត្រាទុកដោយ សុខ សុគន្ធ